

Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

W roku 2010 Kolegium działało w składzie: prof. dr hab. Andrzej Chojnowski, prof. dr hab. Jan Draus, dr Barbara Fedyszak-Radziejowska, Andrzej Gwiazda, Jacek Niemir, prof. dr hab. Andrzej Paczkowski, prof. dr hab. Bogusław Polak, dr Sławomir Radoń, dr hab. Mieczysław Ryba, Andrzej Urbański, dr hab. Teofil Wojciechowski.

Pracami Kolegium od dnia 22 września 2009 do 20 kwietnia 2010 r. kierował jako przewodniczący Andrzej Chojnowski, zastępcami przewodniczącego byli Bogusław Polak i Sławomir Radoń. W dniu 20 kwietnia 2010 r., podczas nadzwyczajnego posiedzenia Kolegium, w wyniku sporu o termin ogłoszenia konkursu na prezesa IPN, z funkcji przewodniczącego Kolegium odwołany został Andrzej Chojnowski, a w tajnym głosowaniu przewodniczącym wybrana została Barbara Fedyszak-Radziejowska.

Kolegium w 2010 r. odbyło 18 posiedzeń. W posiedzeniach oprócz członków Kolegium uczestniczył Prezes Instytutu prof. Janusz Kurtyka, a po jego śmierci p.o. Prezesa Instytutu dr Franciszek Gryciuk lub delegowana przez niego wiceprezes Maria Dmochowska, którzy informowali o bieżących sprawach Instytutu oraz odpowiadali na pytania i interpelacje. W zależności od tematu obrad w posiedzeniach Kolegium brali udział dyrektorzy lub wicedyrektorzy odpowiednich pionów Instytutu oraz pracownicy merytoryczni.

Kontynuując działania podjęte przez Kolegium pierwszej kadencji, od 2008 r. przeprowadzono cykl spotkań z przedstawicielami służb specjalnych w sprawie koordynacji procesu przekazywania do IPN materiałów archiwalnych, zgodnie z wymogami nałożonymi ustawą o Instytucie Pamięci Narodowej. Jedno z nich odbyło się w dniu 5 stycznia 2010 r. z udziałem przedstawiciela Agencji Wywiadu oraz prezesa IPN i kierownictwa pionu archiwalnego Instytutu. Członkowie Kolegium zapoznawali się z dokumentami w związku z odwołaniami wnoszonymi, zgodnie z art. 39 ust. 3 ustawy o IPN, przez przedstawicieli służb specjalnych. W 2010 r. Kolegium rozpatrzyło odwołania od 14 decyzji prezesa dotyczących zbioru zastrzeżonego.

Kolegium na osobnych posiedzeniach omawiało sprawy dotyczące informacji BEP o programach badawczych zrealizowanych 2006–2010 (19 stycznia) oraz o planach naukowych Biura Edukacji Publicznej na lata 2011–2015 (23 marca).

W dniu 12 kwietnia na nadzwyczajnym posiedzeniu, które zwołano z powodu tragicznej śmierci prof. Janusza Kurtyki, Kolegium wyraziło głęboki smutek oraz przekonanie, że Jego odejście nie zakłóci funkcjonowania Instytutu, a prace podjęte przez

Niego będą kontynuowane. Stwierdzono, że do czasu powołania prezesa Instytutu Kolegium będzie wspierać, w ramach swych prawnych obowiązków i kompetencji, dr. Franciszka Gryciuka, pełniącego obowiązki prezesa IPN, oraz wiceprezes Marię Dmochowską w ich działalności. W trakcie tego posiedzenia (12 kwietnia) oraz na posiedzeniu w dniu 20 kwietnia członkowie Kolegium prowadzili długą i wyczerpującą dyskusję nad organizacyjnymi, merytorycznymi i prawnymi konsekwencjami pozostawienia Instytutu Pamięci Narodowej w sytuacji długotrwałego nieobsadzenia stanowiska prezesa. Wynikiem dyskusji była decyzja o przystąpieniu do ogłoszenia konkursu na stanowisko prezesa Instytutu Pamięci Narodowej. Zasadniczym motywem jej podjęcia był fakt, iż obowiązująca ustawa z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2007 r. Nr 63, poz. 424 z późn. zm.) obligowała Kolegium do rozpoczęcia procedury ogłoszenia konkursu w przypadku zaistnienia „innej przyczyny opróżnienia stanowiska Prezesa IPN” (art. 10 ust. 3). Konkurs został ogłoszony w dniu 21 kwietnia 2010 r. Procedura konkursowa prowadzona była do ostatniego dnia obowiązywania ustawy, czyli do wejścia w życie nowelizacji ustawy w dniu 27 maja 2010 r. Z powodu niespełnienia formalnych wymagań ustawowych i regulaminowych przez osoby kandydujące Kolegium w dniu 26 maja 2010 r. podjęło decyzję o niedopuszczeniu żadnego z kandydatów do drugiego etapu konkursu i tym samym konkurs pozostał nierozstrzygnięty. Równocześnie, z uwagi na wejście w życie nowelizacji ustawy o IPN w dniu 27 maja 2010 r., Kolegium zrezygnowało z ogłoszenia kolejnego konkursu, mimo że tak jak poprzedni posiadałby on moc prawną, gdyby został rozpoczęty przed wejściem w życie nowelizacji ustawy. Kolegium wyraziło ubolewanie z powodu małej liczby zgłoszeń konkursowych, uznając, że przyczyną tego była zarówno dominująca w mediach informacja, jakoby konkurs (po wejściu w życie nowelizacji ustawy) stał się bezprzedmiotowy, jak i sugestie niektórych polityków, że w przypadku zgłoszenia przez Kolegium kandydata na funkcję prezesa IPN jego kandydatura nie będzie głosowana w Sejmie. Kolegium oświadczyło, że wszystkie czynności konkursowe podjęte na rzecz wyłonienia kandydata na prezesa IPN były zgodne z obowiązującą ustawą, ponieważ wejście w życie nowelizacji ustawy z 18 marca 2010 r., odbierającej Kolegium IPN prawo ogłoszenia konkursu nastąpiło dopiero 27 maja 2010 roku. Kolegium wyraziło przekonanie, że ogłoszenie konkursu na stanowisko prezesa IPN było zarówno z merytorycznego, jak i prawnego punktu widzenia najwłaściwszym rozwiązaniem sytuacji powstałej po tragicznej śmierci prof. Janusza Kurtyki. Ostatecznie pełniący obowiązki Prezydenta RP Marszałek Sejmu Bronisław Komorowski wybrał jako rozwiązanie

kolejną nowelizację ustawy, w wyniku której mógł w dniu 9 czerwca 2010 r. wyznaczyć dr. Franciszka Gryciuka jako pełniącego obowiązki prezesa IPN.

Członkowie Kolegium poza sprawami związanymi z konsekwencjami katastrofy smoleńskiej zajmowali się także następującymi kwestiami:

- Rozważano (19 stycznia) prasowe doniesienia o możliwości wyłączenia ze składu Komitetu Obchodów XXX-lecia powstania Solidarności przedstawiciela IPN. Członkowie Kolegium wyrazili nadzieję, że faktyczna decyzja w tej kwestii jeszcze nie zapadła oraz że niezależnie od niej inicjatywy wydawnicze i edukacyjne podjęte przez IPN w 2010 r. będą znaczącym wkładem w upamiętnienie rocznicy tak niezwykle ważnej nie tylko dla Polski i Polaków. Jednocześnie zwrócili uwagę na fakt, że IPN jest instytucją państwową, powołaną – tak jak i jego władze – przez demokratycznie wybranych przedstawicieli społeczeństwa, oraz że w interesie publicznym leży wykorzystanie wszystkich instytucji i ośrodków naukowych posiadających dorobek w badaniach nad powstaniem i działalnością „Solidarności”, w tym także Instytutu Pamięci Narodowej;
- Na dwu posiedzeniach (15 czerwca i 13 lipca) poruszano w dyskusji z p.o. prezesa, dr. Franciszkiem Gryciukiem sprawę jego decyzji o rezygnacji IPN z wydania wspólnego ze Stowarzyszeniem Pokolenie pierwszego tomu *Encyklopedii Solidarności*;
- Omówiono działalność Oddziału IPN w Poznaniu (9 marca);
- Omówiono i zatwierdzono „Informację o działalności Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w okresie 1 stycznia – 31 grudnia 2009 r.” (23 lutego);
- Podczas posiedzenia w dniu 15 czerwca wysłuchano referatu prof. Jerzego Eislera nt. periodyku „Pamięć i Sprawiedliwość” oraz podjęto dyskusję poświęconą temu wydawnictwu;
- W trakcie posiedzenia 24 sierpnia Kolegium sformułowało w liście do p.o. prezesa dr. Franciszka Gryciuka prośbę (postulat), by upamiętnić zaangażowanie śp. Janusza Kurtyki w powstanie Centrum Edukacyjnego IPN *Przystanek Historia* poprzez nadanie Centrum imienia dr. hab. Janusza Kurtyki.

Ponadto w dniu 19 października 2010 r. na wniosek p.o. prezesa IPN dr. Franciszka Gryciuka Kolegium podjęło uchwałę zmieniającą statut Instytutu Pamięci Narodowej w związku z koniecznością likwidacji Gospodarstwa Pomocniczego, zaś w konsekwencji tej zmiany omówiony został (w dniu 16 listopada) projekt regulaminu IPN. Członkowie Kolegium wyrazili swoje opinie nt. proponowanych zmian.

Na siedmiu posiedzeniach mających miejsce w dniach 11 maja, 13 lipca, 24 sierpnia, 21 września, 19 października, 16 listopada i 7 grudnia omawiane były bieżące sprawy Instytutu zgodnie z zadaniami i kompetencjami Kolegium IPN.